

QUÈ SIGNIFICA RECUPERAR LA VENEÇONALITAT?

Omar Gómez

(Des de Caracas)

Resumen Latinoamericano, núm.74

Novembre-Desembre de 2004

Tal vegada un dels majors guanys de la Revolució a Venezuela és haver començat a contruir una autèntica identitat nacional. Per què?

Abans de la Revolució, es deia que en l'exterior les veneçolanes érem conegudes pel petroli i les dones boniques. També es deia que, en temps de CAP, ens reconeixien per expressions com "tabarato, dame dos". És a dir, no ens coneixien per la nostra història, pels nostres valors, per les nostres heroïnes nacionals. Així mateix, les veneçolanes no ens autorreconeixiem com a tals. Les aspiracions dels sectors de classe mitja i alta eren semblar-se cada cop més als habitants del Estats Units, copiant patrons de conducta foranis i repetint valors de consum. Durant anys se'ns va vendre un model segons el qual érem mesurades i valorades per quant teniem en diners i per les mercaderies que exhibíem. Els símbols d'estatus estaven perfectament definits en revistes importades exclusivament del nord com Times o Newsweek.

UNA REVOLUCIÓ QUE REAFIRMA DIA A DIA LA IDENTITAT LLATINOAMERICANA

Amb la Revolució, això va començar a canviar. Les veneçolanes iniciem el rescat de les nostres heroïnes i de la nostra història. Comencem a reconèixer en Bolívar i en el bolivarianisme un element al voltant del qual podíem identificar-nos i diferenciar-nos en el concert de nacions, a la vegada que el mateix bolivarianisme ens permetia integrar-nos en el nostre entorn llatinoamericà. Així mateix, les veneçolanes vam començar a pronunciar paraules que estaven proscrietes. Revolució, antiimperialisme i bolivarianisme foren termes que inundaren els discursos oficials i les converses als carrers. Personatges silenciats per la Història Oficial (la que escriviren els vencedors) començaren a brillar. Les veneçolanes ara escoltem, amb un altre sentit, a Ezequiel Zamora, Simón Rodríguez, Cipriano Castro i el "mocho" Hernández, per citar-ne alguns. Es van reivindicar figures de fora de les nostres fronteres, tals com Fidel Castro, Augusto César Sandino, el Che Guevara, Mao Tse Tung i Farabundo Martí, entre altres. Inclús en l'aspecte cultural, es va començar a escoltar, en les emissores i televisions de l'Estat la veu d'Alí Primera, no sent així, per suposat, en els medis privats.

No fou casual aquesta pèrdua d'identitat cultural de la IV República. Un model de dominació capitalista intentà convence'ns de que la globalització era convenient per tots els pobles. Els nostres bens culturals intentaren ser arrabassats, deformats i fins i tot privatitzats. L'informe 2004 del PNUD, "La Llibertat Cultural en el Món Divers d'Avui", senyala que els bens culturals "transmeten idees, símbols i models de vida i que son una part intrínseca de la identitat de la comunitat que els produeix", en tal sentit, deixar en mans de les forces de mercat la producció cultural reduiria dràsticament la diversitat cultural. Això va succeir a Venezuela, es va intentar que la nostra producció cultural es gestionés com una empresa que es regia per les lleis del mercat i de la competència. Intentaren dominar-nos deformant

la nostra identitat cultural “amb models importats que no son la solució” (Plástico, Rubén Baldes).

La Revolució ha fet èmfasi en el factor cultural, no sols creant un Ministeri per la Cultura, sinó assentant les bases d'una veritable identitat que dia a dia es construeix. Per això citem a Daniel Mato, 1993. (Construcció d'identitats nacionals i transnacionals en temps de globalització, Fons Editorial Tropikos) qui senyala que la identitat cultural implica una construcció i no un llegat passivament heretat, és a dir, avui en dia, aquesta construcció és una recuperació del dany que sofrim en lo cultural com a poble i un avanç en el desenvolupament de la nostra identitat. El mateix autor també assenyala que “històricament, la identitat cultural ha jugat un paper fonamental en la mobilització de grups ètnics, sectors populars, estats nacionals, entre altres, assignant un sentit i una fortalesa a processos de transformació social i política”. Heus aquí la importància de dotar-nos d'una identitat nacional i cultural que ens doni la força pels processos de transformació, per la formació de la Nació i per la Revolució.

En aquesta nova identitat no tenen sentit els valors de l'individualisme i la competència, tan àmpliament difosos pels mitjans de comunicació i pedres angulars del neoliberalisme. Aquests principis van topar amb conceptes diferents en la Revolució. És així com avui es parla de la solidaritat i la cooperació com a idees contraposades i enfrontades als valors del capitalisme exacerbat. S'enfronta a un model de desenvolupament importat del nord amb un model de desenvolupament endogen, sustentable i autogestionari. El model d'empresàries que es proposa (les cooperativistes) tenen com a fi el bé comú i el desenvolupament social, i no l'enriquiment individual a costa de sofriment, la explotació i la pobresa de les altres.

Fins i tot els valors de la bellesa també començaren a canviar. Avui reconeixem la bellesa en el rostre de les incloses, en l'alegria de les qui compten amb programes com Barrio Adentro, en l'esperança de les qui somnien progressar amb la missió Vuelvan Caras i qui veuen a les seves filles amb l'educació garantida. La bellesa no està en el rostre anglosaxó dels comercials de TV, ni en els patrons que a força de cirurgia construeix Osmel Sousa, ni en els implants de les dames de la “high”, ni molt menys en les mercaderies occidentals. La bellesa està en l'entusiasme del poble que comença a sentir la veritable veneçonalitat, que gaudeix per primera vegada de la Llibertat, que assumeix i exerceix plenament la llibertat d'expressió, i per qui el record de la repressió, les tortures i les morts quedaren per sempre en el passat de la IV República.

Som, tal com diu la nostra Constitució, una societat democràtica, participativa i protagonica, multiètnica i pluricultural que intenta construir un Estat veritablement lliure i sobirà, que reconegui a aquesta immensa majoria que durant segles va estar vivint la exclusió social. En base a aquest Estat en que ens constituïm a partir de 1999, i consubstanciats amb els valors d'aquesta nova identitat és que ens dediquem a la tasca de convertir-nos en Nació, entesa com el poble que adquireix voluntat política (Heller, H. 1961. Teoría del Estado. México: Fondo de Cultura Económica). Som aquest poble que en base a una voluntat política clara, ha pres consciència del seu paper en el món globalitzat, neoliberal i unipolar, construint una Nació amb identitat pròpia, enfrontant a aquest món multiplicador de pobresa, i armat principalment de cooperació, solidaritat i internacionalisme. Som un poble amb Revolució i Identitat.